

Jakość kształcenia

Uczelnie zmieniły hierarchie funkcji realizowanych. Funkcja edukacyjna zdystansowała inne. Zapotrzebowanie na wyższe wykształcenie stało się powszechne. O jego znaczeniu piszą ekonomiści, psychologowie, socjologowie. Z nimi wiąże gospodarczy rozwój współczesnych społeczeństw. O pozytywnym powiązaniu przebiegu życia z poziomem wykształcenia są przekonani młodzi Polacy podejmujący studia wyższe.

Może przed wyrażeniem myśli o jakości kształcenia przydatne będzie odróżnienie wiedzy od wykształcenia. Ludzie zawsze różnili się zasobem zgromadzonej wiedzy a nie zawsze różnili się poziomem wykształcenia - np. w Grecji starożytnej. Poziom wykształcenia wyznacza instytucja edukacji, wiedzę można zdobywać poza taką instytucją. Wykształcenie trzeba niekiedy nostryfikować, wiedzy nie nostryfikujemy. Wykształcenie jest cechą społeczną, wiedza jest cechą osobową. Wiedza jest wartością produktywną, przy jej pomocy możemy tworzyć inne wartości, a nie przy pomocy dyplomu potwierdzającego poziom wykształcenia.

Dyskusja o jakości kształcenia będzie inna, gdy uznamy, że studujący chcą gromadzić wiedzę, a inna gdy założymy, że chcą uzyskać wyższe wykształcenie przy ograniczonym udziale własnym. Inne też będzie oczekiwanie w stosunku do nauczających oparte na pierwszym domyśle a inne oparte na drugim domyśle.

Jaka jest praktyka urzędowa? Na poziomie makrospołecznym działa Państwowa Komisja Akredytacyjna. Ustala ona czy uczelnia kształcąca magistrów na danym kierunku studiów ma wymaganą przez ustawę liczbę profesorów lub doktorów habilitowanych, czy plan studiów ma przedmioty zaliczone do minimum programowego, czy nazwy przedmiotów brzmią poprawnie, czy każdy wykładowca napisał program, który będzie realizował albo nie. Komisja sprawdza opakowanie i na tej podstawie orzeka o jakości kształcenia na danym kierunku studiów. Małą siłą argumentacyjną ma ogląd zajęć hospitowanych przez członków Komisji.

W codziennych relacjach zawodowych nauczycieli akademickich - student dokonuje się przekaz wartości, które nie podlegają reklamacji i nie podlegają kontroli zewnętrznej. Jakość kształcenia jest pochodną owych relacji i intelektualnej aktywności studenta przejawianej poza tą relacją.

Dbanie o jakość kształcenia zostało zinstytucjonalizowane, oparte na zewnętrznej kontroli, mierzone jest zgodnością zapisu dostępnego kontrolującym z procedurą, z normą regulaminu.

System edukacji w Polsce, od szkoły podstawowej do szkoły wyższej nie ma mechanizmów samoadaptacyjnych i samodoskonalących, co usprawiedliwia rozbudowę ze-

wewnętrznej kontroli instytucjonalnej. Taki system kontroli może wzmacniać motywację lękową u kształconych lub motywację ambicyjną, a przeciwdziałać wzmacnianiu motywacji poznawczej, najbardziej efektywnej motywacji uczenia się. Niedostatki tej motywacji są widoczne u studiujących.

Obecnie stosowany system kontroli jakości kształcenia powiększa jego koszty, natomiast dyskusyjny jest ekonomiczny walor tzn. wzrost produktywności kompetencji absolwentów, a to jest miarą przydatności kontroli zewnętrznej powszechnej praktyki społecznej - zinstytucjonalizowanej edukacji.

Oparta na kontroli zewnętrznej promocja kadry nauczającej w polskich uczelniach sprzyja realizacji zadań w/g algorytmów pewnych, zamiast generować dzieła poznawczo wartościowe, promuje nierzadko poprawność, a nie odkrywczość. Remedium proponowane to włączenie naukowych ośrodków zagranicznych do kontroli poziomu promocji naukowej na polskich uczelniach.

Nieefektywność zewnętrznej kontroli promocji naukowych, bardzo wydłużonej w Polsce, rzutuje na małą produktywność edukacji masowej na poziomie wyższym. Są to sprzężenia wzajemne.

Zewnętrzna kontrola jakości kształcenia jest wspomagająca, gdy jest organizowana na poziomie zakładu, katedry, instytutu. Wówczas składnikiem jej będzie opinia studentów o wiedzy im przekazywanej i sposobie przekazywania. Trudność dostrzegamy w wyodrębnieniu tych, którzy chcą uzyskać wiedzę lub opanować umiejętności wszak to ich opinia służyć może bardziej efektywnej realizacji celów edukacyjnych na poziomie wyższym.

Jakość kształcenia na poziomie wyższym jest wyznaczona przez układ czynników odpomych na zewnętrzną kontrolę:

- a) dydaktyczne umiejętności nauczycieli akademickich,
- b) ich motywacje wykorzystywania powinności dydaktycznych,
- c) umiejętności uczenia się studentów,
- d) ich motywację uczenia się,
- e) organizację zajęć dydaktycznych,
- f) rodzaj uczestnictwa studentów w procesie dydaktycznym,
- g) przekonanie studentów o powiązaniu przebiegu życia z uzyskaną wiedzą lub opanowanymi umiejętnościami.

Kontrola zewnętrzna obejmować może tylko te, z wymienionych, które tworzy kadra nauczająca. I tak postępują różne agendy od jakości kształcenia.

Żadna kontrola zewnętrzna nie przymusiła T. Kotarbińskiego do poinformowania studentów o tym, że z powodu nieprzygotowania wykładu odwołuje wykład lub do złożenia deklaracji, że to, co zagmatwał przedstawi bardziej komunikatywnie na następnym wykładzie, co też uczynił.

Jakość kształcenia na poziomie wyższym, także na niższych poziomach, jest problemem wyznaczonym przez hierarchie wartości jednostki a także przez relacje sprawcze w triadzie: Nauka-Edukacja-Postęp, czyli NEP-u, która może wejść do programu gospodarczego partii preferującej perspektywiczne myślenie o Polsce.

Edward Hajduk*

*Prof. E. Hajduk jest pracownikiem Instytutu Pedagogiki Społecznej

Diariusz Prawniczy

We wrześniu, październiku, listopadzie i grudniu ukazały się nowe przepisy prawne, ważniejsze z nich publikujemy:

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2005 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2006 r. (Dz. U.05.177.1469);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 września 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad, trybu i kryteriów udzielania, spłacania oraz umarzania kredytów i pożyczek studenckich, warunków i trybu rozliczeń z tytułu pokrywania odsetek należnych bankom od kredytów studenckich oraz wysokości oprocentowania

pożyczki i kredytu studenckiego spłacanego przez pożyczkobiorcę lub kredytobiorcę (Dz.U.05.186.1552);

- Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych – tekst jednolity (Dz. U. 05.196.1631);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2005 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych (Dz.U.05.208.1741);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Informatyzacji (Dz. U.05.220.1879);
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji i Nauki (Dz. U.05. 220.1886);
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U.05.249.2104).

Urszula Dzikuć
Dział Organizacyjno-Prawny